

Hrancová, Hana

Postoje Anny Horákovej-Gašparíkovej v kontexte problematiky sporu o Pravidlá slovenského pravopisu z roku 1931

Slavica litteraria. 2019, vol. 22, iss. 1, pp. 77-88

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2019-1-8>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141350>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Postoje Anny Horákovéj-Gašparíkovéj v kontexte problematiky sporu o *Pravidlá slovenského pravopisu* z roku 1931

Hana Hrancová (Brno)

Abstrakt

Pravidlá slovenského pravopisu z roku 1931, ktoré vyšli pod vedením jazykovedca Václava Vážneho, boli prvou oficiálnou a kolektívnou kodifikačnou príručkou spisovnej slovenčiny. Boli však poznačené čechoslovakistickou ideológiou, čo vyvolalo odpor slovenských autonomistov a tieto pravidlá boli na valnom zhromaždení v roku 1932 odmietnuté. Nasledujúci boj o slovenský jazyk sledovala, a vo svojich denníkových záznamoch zapísala, aj archívarka prezidenta Československej republiky T. G. Masaryka, Anna Horáková-Gašparíková, ktorá ako zástankyňa čechoslovakizmu stála na strane Vážneho. Podrobne mapovala priebeh valného zhromaždenia a pomocou korešpondencie podporovala jednotlivcov, ktorí stáli na strane Československa a odmietala akékoľvek snahy autonomistov. Aj vďaka jej iniciatíve dostala Matica slovenská finančný dar pre podporu výskumu slovenčiny, ktorý realizoval Vážný.

Klíúčové slová

Čechoslovensko; slovenský jazyk; čechoslovakizmus; Matica slovenská; Anna Horáková-Gašparíková; *Pravidlá slovenského pravopisu*

Abstract

Views of Anna Horáková-Gašparíková in the Context of the Dispute over *The Rules of Slovak Grammar* from 1931

The Rules of Slovak Grammar, published in 1931 under the leadership of grammarian Václav Vážný, were the first official and collective codification handbook of standard Slovak language. However, the rules were influenced by the czecho-slovakist ideology which raised an opposition of the Slovak autonomists and led to their refusal at the general assembly in 1932. The following battle for the codified Slovak language was closely observed and recorded in her journal by Anna Horáková-Gašparíková, an archivist of the president of the Czechoslovak republic T. G. Masaryk. As a convinced czechoslovakist, Horáková-Gašparíková sided with Vážný. She mapped the course of the general assembly in detail and using correspondence, supported the individuals that were on the side of the Czechoslovakia as well as refused any efforts of the autonomists. Also thanks to her initiative, the Matica slovenská received a financial donation designated for backing the study of Slovak language conducted by Vážný.

Key words

Czechoslovakia; Slovak language; czechoslovakism; Matica slovenská; Anna Horáková-Gašparíková; *The Rules of Slovak Grammar*

Vznik Československa 28. 10. 1918 znamenal viac, ako len stať sa súčasťou nového štátneho usporiadania. Slováci sa po prvýkrát v dejinách stali štátotvorným národom a po prvý raz dostali mierovými zmluvami svoje vlastné hranice Slovenska ako krajiny. Prvá republika bola v európskom kontexte vnímaná ako funkčné štátne usporiadanie, ktoré dalo obom národom silnú demokratickú tradíciu. Avšak zatiaľ čo Česi hovorili o jednotnom československom národe, väčšina Slovákov odlišovala pojmy český a slovenský národ. Konceptia novovzniknutého štátu bola založená na idei čechoslovakizmu¹ prezentujúcej jednotný československý národ a jazyk a jej základy boli v počiatkoch formulované najmä v prácach Alberta Pražáka a Václava Chaloupeckého.

Čechoslovakistické tendencie so sebou niesli konflikt nielen v politickej, ale aj v jazykovej oblasti. Kým jedna strana (autonomisti) sa snažila pridržiavať tradície martinského úzu, druhá (centralisti) inklinovala k oficiálnej štátnej politike o jednom jazyku, pričom čeština a slovenčina boli považované len za rôzne formy prejavu toho istého spoločného československého jazyka². Jazykovým zákonom č. 122/1920 uverejneným v zbierke zákonov a nariadení zo 6. 3. 1920 boli upravené zásady jazykového práva v Československej republike. O tomto zákone sa pojednávalo na národnom zhromaždení v dňoch 28. a 29. 2. 1920. Poslanec profesor Šrámek otvoril diskusiu o jazyku s nadšením: „*Opravdu mám z toho upřímnou, srdečnou radost, že konečně také na stranách většiny se uznalo, že si zavedeme státní jazyk československý.*“³ Reakciou na to bol potlesk a pochvalné výkriky ozývajúce sa celým národným výborom. Diskusia sa týkala jazyka len vo všeobecnosti a hovorilo sa o ňom s veľkou opatrnosťou. Všetci prítomní si uvedomovali totiž riziko, že pre jazykový spor by mohla byť ohrozená existencia Československa. Pojednávalo sa o pojme štátny, pretože v Saint Germainskej zmluve sa nehovorí o štátnom, ale len o oficiálnom jazyku a podľa Kramářových slov Československo malo nielen právo, ale dokonca povinnosť mať svoj vlastný štátny jazyk, a to jazyk československý.⁴ Jazykový zákon bol dôležitým prvkom v budovaní vlastnej štátnosti, na jednej strane kvôli potrebe právne zakotviť ochranu národnostných menšín v Československu, na druhej strane ako spôsob vymedzenia sa voči menšine občanov nemeckej národnosti žijúcej v Československu. Celé pojednávanie sa uskutočnilo bez prítomnosti zástupcov jednotlivých jazykových menšín, a teda právne zakotvenie jediného jazyka ako jazyka štátneho malo značne diskriminačný

1 Čechoslovakizmus bol oficiálnou politickou ideológiou vládnuccich kruhov prvej Československej republiky, podľa ktorej mal byť v štáte jeden spoločný československý národ a československý jazyk, používaný v dvoch variantoch – čeština a slovenčina. V tomto duchu sa mala kodifikovať spisovná slovenčina tak, aby sa zblížila s češtinou a v budúcnosti mohla s ňou splynúť. Výsledkom tejto snahy boli *Pravidlá slovenského pravopisu*, ktoré vyšli v roku 1931 pod vedením Václava Vážneho. Porov. KRAJČOVIČ, Rudolf – ŽIGO, Pavol: *Dejiny spisovnej slovenčiny*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1990, s. 74.

2 „Československým jazykom rozumieme samostatnú jazykovú skupinu v oblasti západoslovenských jazykov, a je to súhrn všetkých nárečí od Chebu po Užhorod s dvoma spisovnými jazykmi – českým a slovenským. Československá jazyková oblasť deli sa dnes na dve veľké skupiny: západnú čiže českú a východnú čiže slovenskú.“ V takomto duchu sa definovali aj učebnice po roku 1918. Porov. STANISLAV, Ján: *Československá mluvnica pre odborných učiteľov a vysokoškolákov. Starý a dnešný jazyk*. Praha – Prešov: Československá grafická únia, 1938, s. 177.

3 Predniesol poslanec Stívín. Archív Matice slovenskej, MS II, sig. 165, inv. č. 38. Zápisnica z valného zhromaždenia Matice slovenskej zo dňa 12. 5. 1932.

4 126. schôdzka Národného zhromaždenia, 29. a 29. 2. 1920, Stenografický protokol [online]. [cit. dňa 18. 11. 2018]. dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/126schuz/s126011.htm>

charakter. Ako napísal Emil Stodola: „*Tento zákon bol diktátom a jazykové nariadenie je jeho pokračovaním, ktoré už pre túto svoju vlastnosť nemohlo vyhovovať všetkým.*“⁵

Osobná archivárka prezidenta T. G. Masaryka, Anna Horáková-Gašparíková⁶, prejavila záujem o jazykovú problematiku najmä v spojitosti s politickou angažovanosťou, ktorá bola odrazom jej čechoslovakistickej orientácie. V období prvej Československej republiky publikovala články⁷ na podporu oficiálnej politiky štátu a bojovala proti separatistickým snahám a iredentistickým tendenciam. Jazykovú situáciu komentovala už aj v roku 1920, keď išlo práve o obranu pred iredentistickými aktivitami, ktorým aj jazykové spory dávali priestor rásť. Svoje presvedčenie demonštrovala na prednáške v Brne slovami: „*ne-priateľ má radosť veľkú, že hádame sa o slovičko predtým bežné v slovenčine, dnes ho vytierame, len aby sme sa umele vzdávali od češtiny*“⁸, čím sa snažila upozorniť na nebezpečenstvo plynúce z konfliktov medzi Čechmi a Slovákmi, ktorými sa vytvára živná pôda pre nepriateľa, čiže Maďarov. V roku 1926 sa svojou staťou *O vzniknutí slovenskej spisovnej reči* zapojila do filologického sporu na obranu štúrovskej generácie. Odcitovala tu podstatnú časť prednášky F. Kleinschnitzovej *Ludovít Štúr a slovenská romantika*, ktorú predniesla na slávnostnom večere organizovanom Masarykovým ľudovýchovným ústavom s miestnymi odborníkmi Matice slovenskej v Prahe, na uctenie si pamiatky Ľudovíta Štúra.

V priebehu dvadsiatych a tridsiatych rokov 20. storočia sa z hľadiska jazykovej otázky spoločnosť rozdelila na dva tábory – na jednej strane stáli tí, ktorí chceli mať jeden spoločný jazyk (zástancami boli prevažne vysokopostavení, vzdelaní ľudia a stála za ním aj autorita štátnej moci), na druhej strane stáli ľudia považujúci spisovnú slovenčinu za symbol národnej svojbytnosti (tento názor presadzovala separatisticky a protičesky orientovaná časť slovenskej buržoázie).⁹ Anna Horáková-Gašparíková síce preferovala spoločný, československý jazyk, ale nepovažovala ho za hlavné kritérium národa. Naopak, Chaloupecký ako jeden z výraznejších, radikálnejších čechoslovakistov považoval československý národ a spoločný československý jazyk za niečo, čo je etnicky dané, a čo definuje národ.¹⁰ Slovenský jazyk a spory, ktoré s ním súviseli, považoval za príčinu česko-slovenských politických ťažkostí. Tomáš Garrigue Masaryk, hlavný predstaviteľ národnej

5 STODOLA, Emil: *O jazykovom zákone a menšinových otázkach*. Praha: Československá grafická únia, 1936, s. 15.

6 Anna Horáková-Gašparíková (28. 10. 1896 – 23. 2. 1987) bola najstaršou dcérou známeho martinského kníhkupca Jozefa Gašparíka-Leštinského. Maturovala v roku 1924 na gymnáziu Viliama Paulinyho-Tótha v Martine, ktorý bol v tom období centrom slovenskej inteligencie. Od roku 1924 sa zintenzívnili jej kontakty s vedeckým prostredím Československa, pretože začala študovať na Karlovej univerzite v Prahe. Praha v tomto období predstavovala kolísku československej vedy, politiky a čechoslovakistických názorov, ktorých vplyvu neunikla ani samotná autorka, ktorá tu žila so svojím manželom, Jirím Horákom, ešte dlho potom ako skončila svoju prácu vo funkcii osobnej archivárky u prezidenta T. G. Masaryka (1929–1936). Anna Horáková-Gašparíková bola jednou z prvých žien historičiek v Československu a ponuka Alice Masarykovej na prácu archivárky narušila jej prvotný plán stať sa docentkou.

7 HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *Steier, L.: Ungarns Vergewaltigung*. Slovenské pohľady 45, 1929, s. 314–321; HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *Bol Madách Slovákom?* Slovenské pohľady 47, 1931, s. 59–60; HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *Magyar Szemle*. Slovenské pohľady 47, 1931, s. 207–208.

8 GREGOROVÁ, Hana: *Slovenka pri krbe a knihe*. Praha: L. Mazáč, 1929, s. 190–191.

9 PAULINY, Eugen: *Dejiny spisovnej slovenčiny od začiatku po súčasnosť*. Bratislava: SPN, 1983, s. 235–236.

10 HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *U Masarykovcov. Spomienky osobnej archivárky T. G. Masaryka*. Bratislava: AEP, 1995, s. 99.

čechoslovakistickej ideológii, zdieľal Chaloupeckého názor jednotného jazyka, ale svoje presvedčenie šíril nenásilne, spôsobom, ktorý mal byť prijateľnejší pre ľudí, presadzoval myšlienku, že k národu treba dospieť, ale naše jazyky považoval za tak podobné, že nepočítal potrebu medzi nimi rozlišovať: „*Mluvil jsem česky, respektive slovensky od dětství a nějakého rozdílu mezi Čechem a Slovákem, nebo mezi češtinou – slovenštinou jsem neviděl.*“¹¹ Požiadavka, aby sa slovenčina vyvíjala a kodifikovala podľa vzoru českého jazyka, nebola vzhľadom na niektoré vývinové odlišnosti realizovateľná vo všetkých smeroch.

Anna Horáková-Gašparíková sa pravidelne intenzívne zapájala do sporov okolo Matice slovenskej. Stretávala sa s prof. Václavom Vážnym, viedla korešpondenciu s poprednými predstaviteľmi Matice slovenskej – so Štefanom Krčmérym aj Jozefom Škultéty. Nebezpečenstvo slovenského autonomizmu, ktorý našiel svoju živnú pôdu práve v Martine, zachytila už v roku 1929. Registrovala ho práve v snahe autonomistov ovplyvniť dôležité kultúrne inštitúcie v Martine a očakávala ich premyslený plán, ako postupne obsadiť tie najdôležitejšie pozície.¹² Slovakistické separatistické tendencie a útoky na Václava Vážneho, ktoré sa začali šíriť najmä po tom, ako pod jeho vedením vyšli v roku 1931 *Pravidlá slovenského pravopisu*, považovala za nebezpečné. Anna Horáková-Gašparíková podporovala Vážneho a upozorňovala ho na nebezpečenstvo¹³, ktoré môže vypuknúť, ak bude Maticu slovenskú vystavovať kľačkovsko-bartekovským intrigám. Keďže v tom čase pôsobila ako osobná archivárka prezidenta T. G. Masaryka, nájdeme veľa informácií o aktuálnej situácii a bezprostredných reakciách aj v jej denníkových zápiskoch z obdobia pobytu u prezidenta. 20. 10. 1931 si poznačila: „*Horiko těžko zrodili sa konečně pravidlá slovenského pravopisu. Chudák Vážný roky musel sa natahovať s hlupákmi a la Šteller v pravopisnej komisii a s filologickým vrtáctvom pána Škultétyho.*“¹⁴ Anna Horáková-Gašparíková sympatizovala s Vážneho koncepciou a v jazykových sporoch stála na strane čechoslovakistickej ideológie a politiky, pod vedením ktorej *Pravidlá* vznikli. Z tohto pohľadu hodnotí vo svojom denníku všetky prebiehajúce udalosti a odsudzuje tých, ktorí *Pravidlá* neprijali alebo sa proti nim nejakým spôsobom vyhranili. Václav Vážný ako predseda jazykového odboru Matice slovenskej dostal za úlohu zostaviť *Pravidlá slovenského pravopisu*. Tie vyšli v roku 1931 a následne spôsobili ostrú zrážku oboch názorov na kultivovanie spisovnej slovenčiny. Zostavovatelia boli podrobení kritike za preberanie českých slov do spisovného slovníka slovenčiny alebo za vylúčenie zaužívaných slov prevzatých z maďarčiny či z nemčiny. Tieto *Pravidlá* boli zostavené po vzore *Pravidiel českého pravopisu*. Vážný posudzoval spisovnú slovenčinu najmä z hľadiska češtiny, čoho dôkazom sú aj rôzne porovnávacie poznámky v texte.¹⁵ Po vydaní *Pravidiel* sa slovenská verejnosť rozdelila na dva tábory. Československá – centralistická časť tlače, úrady aj školy ich prijali ako normu, ale autonomistická tlač, aj Matica slovenská vo svojich publikáciách väčšinu pravidiel neak-

11 Tamže, s. 105.

12 Tamže, s. 37.

13 Tamže, s. 131.

14 Zápis z tohto dňa vo vydannej slovenskej verzii denníkov chýba. Cit. z GRÁFOVÁ, Jarmila: *Z rukopisnej pozostalosti Anny Horákovéj-Gašparíkovéj*. Slovenské národné noviny 42, 1993, č. 2, s. 14.

15 BLANÁR, Vincent – JÓNA, Eugen – RUŽIČKA, Jozef: *Dejiny spisovnej slovenčiny II*. Bratislava: SPN, 1974, s. 209.

ceptovali – začal sa boj o slovenský pravopis.¹⁶ O rok neskôr boli na valnom zhromaždení Matice tieto *Pravidlá* odmietnuté, práve pre ich zblížovacie tendencie vo vzťahu k češtine. V Matici slovenskej potom nastúpil nový jazykový odbor, ktorý držal zásadne odmietavé stanovisko voči predstaviteľom počesťujúceho smeru, pretože ho pokladali za škodlivý politický nátlak na rozvoj spisovnej slovenčiny.¹⁷ Ešte pred valným zhromaždením v máji 1932, vzhľadom k aktuálnemu spoločenskému daniu napísala Anna Horáková-Gašparíková list Jozefovi Škultétymu ako správcovi Matice slovenskej so snahou obhájiť Vážneho a poukázať na Bartekove, z jej pohľadu nečestné úmysly. Podľa nej od začiatku intrigoval proti pravopisným pravidlám pripravovaným v Matici a jeho cieľom bolo získať dobre platené tajomnícke miesto, pričom v ceste mu stál jedine Vážný.¹⁸ Vážneho pravidlá spustili polemiky v rôznych periodikách a zapojili sa do nich osobnosti ako Jozef Škultéty, Andrej Hlinka, Henrich Bartek, Martin Rázus a mnohí ďalší predstavitelia slovenského národného života, ktorí vo svojich príspevkoch poukazovali na prípady z *Pravidiel*, kde slovenčina strácala svoju osobitosť.¹⁹

Valné zhromaždenie Matice slovenskej v Turčianskom Sv. Martine 12. 5. 1932 bolo vyvrcholením ostrého sporu o charakter *Pravidiel slovenského pravopisu*, prinieslo so sebou veľké personálne zmeny a Vážneho *Pravidlá* tu boli definitívne odmietnuté. Počas priebehu valného zhromaždenia je vidieť premena v dynamike stanovísk. Táto zmena však neprichádza zvonku, ale postupne sa rodila priamo vo vnútri Matice slovenskej spolu s príchodom nových členov. Badať ju v tom, že proti čechoslovakizmu sa už neuplatňovala národno-obranná taktika, ale začali sa uplatňovať aktívne stanoviská, čo do istej miery súvisí aj s personálnou výmenou v Matici.²⁰ Nová matičná generácia chápala vzťah Čechov a Slovákov ako vzťah rovnocenných partnerov a z toho odvodzovala aj svoje postoje.

Okrem oficiálneho zápisu z valného zhromaždenia, nájdeme v osobnej korešpondencii Anny Horákovéj-Gašparíkovéj v Literárnom archíve Slovenskej národnej knižnice v prijatých listoch od Flóry Kleinschnitzovej 5-stranovú prílohu s názvom *Momentky z valného zhromaždenia Matice slovenskej v Turč. Sv. Martine*. Nevieme, kto je autorom, keďže neobsahuje žiaden sprievodný list ani podpis, ale podľa tendenčného tónu obraňujúceho čechoslovakistické myšlienky a Vážneho je evidentné, ku ktorej skupine v tomto boji autor inklinoval, napr.: „*Debatu v jazykovom odbore viedli v opozícii ľudia, ktorí nepoznali ani najprimitívnejšiu filologickú terminológiu. Svätovoješťská opozícia podávala síce návrh na fonetický pravopis – osvedčujúc sa pritom s akousi nepochopiteľnou dôraznosťou „za stredoslovenčinu“* –

16 MĚSÁROŠ, Július – KROPILÁK, Miroslav: *Matica slovenská v našich dejinách 1863–1963*. Bratislava: SAV, 1963, s. 243.

17 Henrich Bartek ako redaktor a zakladateľ časopisu *Slovenská reč* pravidelne komentoval pripravované zmeny v nových *Pravidlách slovenského pravopisu*, ale aj spätne hodnotil udalosti z roku 1932. BARTEK, Henrich: *Zjednodušenie slovenského pravopisu*. *Slovenská reč* 7, 1938, č. 5–7, s. 129.

18 LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 70. Škultéty, Jozef (1931–1932), list z 1. 3. 1932.

19 Napríklad, keď sa do spisovného slovníka slovenčiny dostali české slová bez, alebo len s minimálnou hláskovou úpravou (*láhva, mluviť, oteklina, nabídka, zeď*). Porov. PAULINY, Eugen: *Dejiny spisovnej slovenčiny od začiatku po súčasnosť*. Bratislava: SPN, 1983, s. 237.

20 Archív Matice slovenskej, MS II, sig. 165, inv. č. 38. Zápisnica z valného zhromaždenia Matice slovenskej zo dňa 12. 5. 1932.

ale jej zástanca, Koválik, pri tom vystupoval práve proti fonetickým tvarom v Pravidlách /preca, atď./ . Ďalej potom protestovali proti odstráneniu diftongov a odrazu vysvitlo, že vôbec nevedia, čo diftongy sú – mylili si to s dvojtvarmi.²¹ Autonomisti a celá nová generácia lingvistov, ktorí zmeny požadovali, boli zobrazení ako amatéri neovládajúci vlastné požiadavky. Škultéty-mu bolo v tejto zápisnici vyčítané, že hoci vo výborovom zasadnutí 11. 5. ráno ešte tvrdil pravopisnej komisii, že stojí na ich strane, poobede už bol na strane opozície. Anna Horáková-Gašparíková tú istú situáciu zachytila aj vo svojich denníkových zápiskoch: „Kľačko a Bartek ho úplne ovládli. Pred zhromaždením dopoludnia hovoril všetkým prítomným členom komisie: „Ja sám najlepšie viem, že v nových pravidlách ničo ničoho proti duchu slovenčiny.“ A popoludní na zhromaždení, kde on jediný mal možnosť vážne zahriaknuť štváčov, postavil sa sám medzi nich.“²² Škultétyho obvinila z klamstva a považovala ho za nevinnú obeť Kľáčkových a Bartekových intríg. Škultéty však už pred zhromaždením veľmi dobre vedel, na koho strane v tomto spore stojí, keď zbavil Vážneho redakcie *Sborníka Matice slovenskej* preto, že v ňom boli uverejnené kritické články Triskova o Štúrovi a Hodžovi a L. Nováka, ktorý hovoril o probléme reformy československého jazyka.²³ Už vo februári 1932 opisuje Vážný vo svojom liste napätú situáciu v Matici s vedomím, že ak sa pomery nezmenia, bude musieť odísť. Nakoniec, paradoxne Škultéty, ktorý zbavil pre Novákov článok Vážneho redakcie *Sborníka*, pozval Nováka do Matice spolupracovať na príprave novej pravopisnej reformy. Počas rokovania sa Vážný dostal k slovu až po zvolení nového výboru Matice slovenskej, ale bol výkrikmi tak prerušovaný, až nakoniec prestal hovoriť. Pri jeho druhom pokuse ujať sa slova mu v prudkej debata predseda dr. Vanovič odobral slovo a následne odznel výkrik: „Nech Slováci hovoria o slovenčine!“²⁴ Pre slabé zastúpenie čechoslovakistov a silné zázemie nastupujúcej autonomisticky zmýšľajúcej generácie mal starý výbor Matice slovenskej veľmi oslabené postavenie a bol prevalcovaný odporcami čechoslovakizmu. Celé zhromaždenie sa však nieslo v znamení sľubov, čo spustilo reakciu čechoslovakistov, ktorí vystúpili s požiadavkou na predloženie reálnej práce, v presvedčení, že na to ich odporcovia nebudú pripravení. Po tejto výzve Krčméry vytiahol „niekoľko sto stranový pekne odklepaný a do knihy zaviazaný elaborát návrhu na zmenu Pravidiel slovenského pravopisu a za burácajúceho potlesku složil túto prácu na stôl predsedníctva.“²⁵ Bartek od začiatku nesúhlasil s celkovou bohemizáciou slovenčiny a žiadal prichystať novú kodi-fikačnú príručku, ktorej návrh už pripravoval.²⁶

21 LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AI, inv. č. 73. Momentky z valného zhromaždenia Matice slovenskej v Turč. Sv. Martine dňa 12. 5. 1932.

22 HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *U Masarykovcov. Spomienky osobnej archívárky T. G. Masaryka*. Bratislava: AEP, 1995, s. 161.

23 23. 2. 1932 o tom vo svojom liste informuje V. Vážný Annu Horákovú-Gašparíkovú: „Asi pred týždňom som dostal od pána správcu Škultétyho list, v ktorom píše, že vraj pre *Sborník* sa dvíha v sloven. obecnstve búrka proti správe Matici a proti redaktorovi *Sborníka* [...]. Dnes dostal som úradný list od správcu Škultétyho, kde mi celkom jasne úradne menom správy oznamuje, že som prestal byť redaktorom *Sborníka*.“ In: LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 23. Vážný, Václav – (1922–1962), 23. 2. 1932.

24 Archív Matice slovenskej, MS II, sig. 165, inv. č. 38. Zápisnica z valného zhromaždenia Matice slovenskej zo dňa 12. 5. 1932.

25 *Boj o slovenský pravopis*. Slováč 14, 1932, č. 111, s. 1.

26 Nesúhlasil s počesťovaním slovenčiny v duchu oficiálnej čechoslovakistickej politiky, so zavádzaním po-

Anna Horáková-Gašparíková ťažko prijímala rozchod Vážneho s vedením Matice slovenskej a obviňovala Barteka z karierizmu a Kľačka z toho, že sa mu podarilo urobiť „svojimi jezuitskými metódami“ z Matice slovenskej výpadovú baštu proti Čechom a Československej republike. „Bartek hodil heslo, že Vážný počestil novým pravopisom slovenčinu. Každý slušný človek vie, že je to nie pravda – nový pravopis proti starému zmenil sa len v nepatrných maličkostiach.“²⁷ Henrich Bartek nielen kritizoval nedostatky Vážneho pravopisných pravidiel, ale niektoré jazykové zmeny aj pochválil (napr. dôsledné fonetické písanie predpôn s- a z-, alebo odstránenie nelogického skloňovania slov ako katechizmus – katechizmusu).²⁸ Bartekove pravidlá, ktoré vyšli v roku 1939, boli komisiou na čele s Jozefom Sivákom odmietnuté, ale ako dobre vieme, v *Pravidlách slovenského pravopisu* z roku 1953 boli použité práve princípy a zmeny, ktoré pôvodne Bartek navrhoval²⁹, ale takisto treba zdôrazniť, že štruktúra Vážneho *Pravidiel slovenského pravopisu* ako základnej normatívnej príručky sa udržala aj vo vydaniach po pravopisnej úprave z roku 1953.³⁰

Už na druhý deň po valnom zhromaždení informovali³¹ noviny o jeho priebehu, a spokojnosť s výsledkami bola priamoúmerná politickej orientácii časopisov, ktoré správu uverejnili. Denník Slováč reprezentujúci autonomistické hnutie označil výsledok ako „*vtáztstvo slovenskej pravdy*“.³² Karol Sidor vo svojom článku prial novému začiatku Matice a zdôrazňoval jej nadkonfesijný a celonárodný kultúrny význam. Časopis Slovenská krajina zasa obvinil prívržencov ľudovej strany, že v hlasovaní za nový Maticný výbor zvíťazili len preto, že niektorí členovia výboru sa pre iné povinnosti nemohli zúčastniť, ale zato sa objavilo mnoho ľudí, ktorí sa dlhé obdobie diania v Matici nezúčastňovali a podporili ich.³³

Hneď po valnom zhromaždení Matice slovenskej dostala Anna Horáková-Gašparíková list od svojej sestry Želmíry, v ktorom ju podrobne informovala o priebehu aj výsledkoch:

četných dvojtvárov, z ktorých jeden bol spravidla český, s neustálym porovnávaním slovenčiny s češtinou a s porušením tradície spisovného jazyka a jeho kodifikácie, ako ju podal Samuel Cambel. KAČALA, Ján – KRAJČOVIČ, Rudolf: *Prehľad dejín spisovnej slovenčiny*. Martin: Matica slovenská, 2011, s. 144.

- 27 HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *U Masarykovcov. Spomienky osobnej archivarčky T. G. Masaryka*. Bratislava: AEP, 1995, s. 161.
- 28 KAČALA, Ján – KRAJČOVIČ, Rudolf: *Prehľad dejín spisovnej slovenčiny*. Martin: Matica slovenská, 2011, s. 144.
- 29 „*Šlo o písanie predložiek s a z, a to nie podľa významového princípu, ako to bolo dovtedy, ale podľa toho, či sa spájajú s genitívom, v ktorom sa uplatnila iba predložka z, alebo s inštrumentálom, v ktorom sa uplatňuje iba predložka s. Ďalej šlo o predpony, ktoré sa začali písať podľa výslovnosti, to značí napríklad zhrnúť, zoradiť (dovtedy sa písalo soradiť, shrnúť s odôvodnením, že ide o význam „dať dovedna, zoskupiť“). Ďalším dôležitým krokom bolo kodifikovanie mäkkého l a jednotného mäkkého -i v písaní základného tvaru minulého času v množnom čísle (v jednotnej podobe -li). [...] Štvrtá dôležitá vec bolo kodifikovanie výslovnosti prevzatých slov v zhode s živou, reálne jestvujúcou výslovnosťou.*“ In: KAČALA, Ján: *Fonematický a historicko-etymologický princíp vo vývine slovenskej pravopisnej sústavy*. Kultúra slova, 2000, č. 6, s. 332 (329–336).
- 30 BLANÁR, Vincent – JÓNA, Eugen – RUŽIČKA, Jozef: *Dejiny spisovnej slovenčiny II*. Bratislava: SPN, 1974, s. 211.
- 31 *Matica slovenská v búrke politických sporov*. Slovenská krajina, 1932, č. 113, s. 1; SIDOR, Karol: *Keď už Matica, tak: slovenská a nie československá*. Slováč 14, 1932, 111, s. 1; *Boj o slovenský pravopis. Andrej Hlinka na maticnom shromaždení*. Slováč 14, 1932, č. 111, s. 1–2; *Pohnuté valné shromaždenie Matice slovenskej*. Slovenský denník 15, 1932, č. 111, s. 2; *Rozkol v Slovenskej matici*. Slovenský denník 15, 1932, č. 112, s. 1.
- 32 *Boj o slovenský pravopis. Andrej Hlinka na maticnom shromaždení*. Slováč 14, 1932, č. 111, s. 1–2.
- 33 *Matica slovenská v búrke politických sporov*. Slovenská krajina, 1932, č. 113, s. 1.

„Celý jazykovedný odbor – Česi i Slováci, katolíci-neľudáci Damborský³⁴ a Šteller – ostali s Vážnym solidárni a odišli z Matice. Zorganizujú sa ako zvláštny zbor v Šafárikovej učenej spoločnosti.“³⁵ Výbor Šafárikovej učenej spoločnosti sám ponúkol Vážnemu možnosť pracovať v rámci samostatného odboru pre jazykový výskum so všetkými jeho spolupracovníkmi.³⁶ Tridsiate roky znamenali veľké zmeny pre Maticu slovenskú aj celkovo pre budúce národné smerovanie Slovenska. V roku 1930 zomrel vtedajší správca Matice slovenskej Jaroslav Vlček a o dva roky sa z verejného diania kvôli chorobe stiahol Štefan Krčméry. Následne odišiel z Matice slovenskej Václav Vážný a sám Jozef Škultéty verejne nezasahoval do politického života. Do Matice začali postupne prichádzať noví pracovníci – v roku 1927 Rudolf Kľačko, po ňom v roku 1933 Jozef Cíger Hronský, Stanislav Mečiar, Andrej Mráz a ďalší, ktorí potom v tridsiatych rokoch rozvíjali slovenskú vedu v národnom duchu.³⁷

V novembri 1932 bol Vážný zbavený aj vedenia jazykového výskumu na Slovensku, ktorý mal za cieľ zostaviť jazykový atlas. 10. 11. 1932 poslal rozhorčený list správe Matice slovenskej, v ktorom sa odmieta vzdať tejto funkcie z dôvodu, že celý výskum bol financovaný z daru prezidenta T. G. Masaryka. Ten dal peniaze na tento účel práve Vážnemu, ktorý bol zodpovedný za činnosť aj za hospodárenie s peniazmi. V liste od prezidenta³⁸ bol Václav Vážný menovaný jediným vykonávateľom celej agendy. A práve on vždy komunikoval s prezidentskou kanceláriou o finančných záležitostiach a pravidelne informoval o pokroku v práci či o stave fondu. Pôvodne sa po valnom zhromaždení Vážný so Škultétyom dohodli, že jeho odchod z Matice slovenskej nebude mať nijaký vplyv na vedenie agendy jazykového výskumu, to sa však nestalo.³⁹ S nápadom finančného daru⁴⁰, aj celého plánu fungovania, pre podporu výskumu slovenčiny prišla ešte v roku 1930 za Masarykom Anna Horáková-Gašparíková. Prezidentovi sa zapáčil⁴¹ nápad predísť protivníka poukázaním na to, že čechoslovakisti nie sú proti slovenčine a nechcú tento jazyk počesť, práve preto podporil jej výskum a rozvoj. Dôležitým krokom bol aj výber inštitúcie, ktorá by s peniazmi mala hospodáriť a výskum realizovať. Matica na to bola najvhodnejším kandidátom, lebo keby sa peniaze dali napríklad univerzite, mohlo by to

34 Ján Damborský sa s tendenciami Václava Vážneho zhodoval do veľkej miery už vo svojom diele *Slovenská mluvnica* – najmä v jeho novších vydaniach okolo roku 1930.

35 HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *U Masarykovcov. Spomienky osobnej archivárky T. G. Masaryka*. Bratislava: AEP, 1995, s. 162.

36 LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 23. Vážný, Václav – (1922–1962), list z 23. 5. 1932.

37 MÉŠÁROŠ, Július – KROPILÁK, Miroslav: *Matica slovenská v našich dejinách 1863–1963*. Bratislava: SAV, 1963, s. 231.

38 LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 23. Vážný, Václav – (1922–1962), list z 10. 11. 1932.

39 LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 23. Vážný, Václav – (1922–1962), list z 10. 11. 1932.

40 „... trífala som si povedať s akou myšlienkou už niekoľko dní chodím: Čo by znamenalo nielen vedecky, ale i politicky, keby prezident Masaryk venoval určitý obnos na vedecký výskum slovenčiny. Všetkým zlým štváčom agitujúcim domnelým nebezpečenstvom hroziacim literárnej slovenčine, vzala by sa z ruky zbraň.“ HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *U Masarykovcov. Spomienky osobnej archivárky T. G. Masaryka*. Bratislava: AEP, 1995, s. 68.

41 Tamže, s. 69.

byť prijaté s nedôverou, že je to „na počešťovanie“. Anna Horáková-Gašparíková navrhla ako najvhodnejšiu osobnosť Vážneho, ktorý podľa nej „*svojimi výsledkami v Matici môže správne osvietiť minulosť Slovenska, sfúknuť hodnoty starého romantizmu, a práve v Matici stavať základy rozumnejšieho myslenia*“.⁴²

Anna Horáková-Gašparíková celé toto dianie okolo Matice slovenskej považovala za umelo vyvolanú aféru, v ktorej musí bojovať odborne pripravené mladé Slovensko s „predprevratovým diletantizmom“, pričom Škultétyho považovala za jedného z hlavných predstaviteľov tejto druhej skupiny. Po jazykovom prevrate už zastávala názor, že vedecká práca by sa nemala organizovať v Matici (kým však v nej pôsobili ľudia zhodujúci sa s jej a Masarykovou politickou orientáciou, považovala túto inštitúciu za najvhodnejšieho kandidáta) vystupujúcej ako slovenská akadémia, ktorej členom sa môže stať takmer každý za minimálny ročný poplatok a hlasovať o vedeckých otázkach. Matici odporučila funkciu moderného ľudovýchovného ústavu aspoň do doby, kým slovenská verejná mienka nevyspeje.⁴³ T. G. Masaryk nezdieľal tento názor, celé dianie považoval za nutný vývoj, tak ako tomu bolo v Čechách: „*V dvaasmdesiatém jsme dostali univerzitu, v šestaasmdesiatém už začala pátálie. To nic není.*“⁴⁴ Čechoslovakisti ťažko niesli odchod Vážneho z vedenia Matice, ale vo výsledku sa ukázala táto generačná výmena ako úspešná. V tridsiatych rokoch sa výrazne zvýšil počet jej členov, a to aj napriek tomu, že z Prahy sa znížili finančné príspevky a Matica bola vylúčená z podieľania sa na prípravách niektorých verejných slávností. Tieto zmeny v postojoch k otázke spisovnej slovenčiny utvorili priestor pre vznik časopisu Slovenská reč, ktorý mal slúžiť ako prostriedok stabilizácie normy spisovnej slovenčiny. Annu Horákovú-Gašparíkovú tieto jazykové spory tridsiatych rokov trápili ešte dlho po tom, ako na verejnosti odzneli. Na jazykovej konferencii 23. a 24. 5. 1968 v Turčianskych Tepliciach vystúpila so svojim diskusným príspevkom, v ktorom ešte po tak dlhej dobe, trpkou spomínala na prevrat v Matici slovenskej. „*Podľa mojej mienky pravopisné spory tridsiatych rokov, skorej by som povedala vedecké polemiky, boli by sa skončili celkom inak, a v prospech našej veci vedeckej i národnej, keby sa nebola zjavila politická intriga. Vyvolal ju Henrich Bartek.*“⁴⁵ Podľa Horákovéj, Bartek svojím výrokom, že slovenčine hrozí nebezpečenstvo z pravopisu, ktorého výskum v Matici prebiehal roky, a to pod dozorom Škultétyho, vyvolal v málo informovanej slovenskej spoločnosti kultúrne a politické zmätky, kvôli heslu, ktorému on sám neveril.⁴⁶ Celý život vyčítala tento neúspech, ktorý skončil v neprospech Československa, práve Henrichovi Bartekovi, ktorého považovala za pôvodcu matičných sporov o jazyk. Bartek sa pritom snažil dať slovenčine jej vlastnú podobu, chcel, aby pravidlá slovenského pravopisu vychádzali z jej

42 HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *U Masarykovcov. Spomienky osobnej archivárky T. G. Masaryka*. Bratislava: AEP, 1995, s. 68.

43 Tamže, s. 162.

44 Tamže, s. 162.

45 HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *Diskusná poznámka. Jozef Škultéty (1853–1948)*. In: Zborník z vedeckej konferencie Ústavu slovenskej literatúry SAV a Literárneho archívu Matice slovenskej v dňoch 23. a 24. 5. 1968 v Turčianskych Tepliciach. Martin: Matica slovenská, 1970, s. 215.

46 LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 64. Osuský, Samuel Štefan (1936).

vlastného vývinu, pričom staval na fonetickom princípe: „Slovenčina, ak chce zostať svojskou, musí sa vyvíjať z vlastnej sily, zo svojho rečového základu, musí byť vo všetkom svoja.“⁴⁷ Jeho snahou bolo rozvíjať kontinuitu vo vývine spisovného jazyka, zachovávať tradíciu. Nebránil sa preberaniu cudzích slov, ak to bolo nevyhnutné, a to aj napriek tomu, že jeho konečným cieľom bolo očistiť slovenčinu od nepotrebných cudzích prvkov.⁴⁸ Bartek sa snažil zaujať racionálne stanovisko, poznal kodifikačné práce svojich predchodcov (O Štúrovi aj Bernolákovi napísal monografie), ale vedome nadviazal na Cambela, pretože mu jeho pravidlá prišli prirodzenejšie a menej násilné.

S týmto jazykovým sporom súvisí aj slovenský preklad *Biblie*, ktorý sa pripravoval v roku 1936 a z filologického hľadiska ho mala revidovať Matica slovenská. Anna Horáková-Gašparíková poslala v apríli 1936 list biskupovi Štefanovi Osuskému, v ktorom ho upozorňuje na to, že Matica slovenská nie je vzhľadom k svojmu momentálnemu personálnemu obsadeniu vhodnou inštitúciou na takúto dôležitú úlohu. V tom čase boli oficiálnymi filológmi Matice slovenskej Ľudovít Novák a Henrich Bartek, ktorým Horáková nedôverovala. Aby posilnila Osuského nedôveru voči Matici a jej predstaviteľom, zdôraznila ich nevyhovujúcu konfesijnú príslušnosť pre túto činnosť: „Či môže slovenský evanjelík dôverovať filologickým opravám katolíkov Bartka a Nováka, ktorí obaja otvorene sa hlásia k dnešnému slovenskému katolicizmu, úpadkovému náboženstvu, ale tak výbojnému mocensky?“⁴⁹ Jazykové problémy v tridsiatych rokoch si so sebou niesli aj konfesijný podtón, keď pred valným zhromaždením vypustili evanjelici heslo: „Katolíci chcú oponovať Maticu slovenskú!“⁵⁰

Aj napriek tomu, že *Pravidlá slovenského pravopisu* Václava Vážneho vyvolali ostrú polemiku a spustili vlnu spoločenskej kritiky, sú výrazným a dôležitým prvkom v snahe o kultivovanie slovenčiny. Anna Horáková-Gašparíková tieto *Pravidlá* obraňovala, pretože v duchu čechoslovakistickej ideológie prakticky realizovali predstavu o jednotnom československom jazyku, a teda aj národe. Snahu očistiť slovenský jazyk od bohemizmov a všetkých cudzích vplyvov vnímala ako pokus o separatizmus. Dodržiavanie matičného úzu najmä v publikáciách vydávaných Maticou slovenskou a ďalšími, predovšetkým neštátnymi vydavateľstvami malo za následok jej nedôveru voči Matici slovenskej ako kultúrno-vzdelávacej inštitúcii. Kritika mladšej nastupujúcej generácie jazykovedcov, ktorí priniesli zmenu, bola očakávaná a nevyhnutná. V tomto zápase medzi centralistami a autonomistami išlo v skutočnosti o potvrdenie samostatnosti a osobitosti slovenského národa a slovenského jazyka, čo sa nakoniec aj podarilo.

47 BARTEK, Henrich: *O správnosti jazykovej*. Slovenská reč 2, 1933, č. 1, s. 8.

48 KAČALA, Ján – KRAJČOVIČ, Rudolf: *Prehľad dejín spisovnej slovenčiny*. Martin: Matica slovenská, 2011, s. 145.

49 LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 64. Osuský, Samuel Štefan (1936).

50 SIDOR, Karol: *Keď už Matica, tak: slovenská a nie československá*. Slovák 14, 1932, č. 111, s. 1.

Literatúra

- BARTEK, Henrich: *O správnosti jazykovej*. Slovenská reč 2, 1933, č. 1, s. 1–16.
- BARTEK, Henrich: *Zjednodušenie slovenského pravopisu*. Slovenská reč 7, 1938, č. 5–7, s. 129.
- BLANÁR, Vincent – JÓNA, Eugen – RUŽIČKA, Jozef: *Dejiny spisovnej slovenčiny II*. Bratislava: SPN, 1974. 234 s.
- Boj o slovenský pravopis. Andrej Hlinka na matičnom shromaždení*. Slovák 14, 1932, s. 1–2.
- GRÁFOVÁ, Jarmila: *Z rukopisej pozostalosti Anny Horákovéj-Gašparíkovéj*. Slovenské národné noviny 42, 1993, č. 2, s. 14.
- GREGOROVÁ, Hana: *Slovenka pri krbe a knihe*. Praha: Vydavateľstvo L. Mazáča, 1929. 251 s.
- HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *U Masarykovcov. Spomienky osobnej archivarčky T. G. Masaryka*. Bratislava: AEP, 1995. 303 s.
- HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *Čo sa stalo v Matici slovenskej*. Naše doba 40, 1932, č. 6, s. 2.
- HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *Steier, L.: Ungarns Vergewaltigung*. Slovenské pohľady 45, 1929, s. 314–321.
- HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *Bol Madách Slovákom?* Slovenské pohľady 47, 1931, s. 59–60.
- HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *Magyar Szemle*. Slovenské pohľady 47, 1931, s. 207–208.
- HORÁKOVÁ-GAŠPARÍKOVÁ, Anna: *Diskusná poznámka. Jozef Škultéty (1853–1948)*. In: Zborník z vedeckej konferencie Ústavu slovenskej literatúry SAV a Literárneho archívu Matice slovenskej v dňoch 23. a 24. mája 1968 v Turčianskych Tepliciach. Martin: Matica slovenská, 1970.
- KAČALA, Ján: *Fonematický a historicko-etymologický princíp vo vývine slovenskej pravopisnej sústavy*. Kultúra slova, 2000, č. 6, s. 329–336.
- KAČALA, Ján – KRAJČOVIČ, Rudolf: *Prehľad dejín spisovnej slovenčiny*. Martin: Matica slovenská, 2011. 220 s.
- KRAJČOVIČ, Rudolf – ŽIGO, Pavol: *Dejiny spisovnej slovenčiny*. Bratislava: Univerzita Komenského, 1990. 116 s.
- Matica slovenská v búrke politických sporov*. Slovenská krajina, 1932, č. 113, s. 1.
- PAULINY, Eugen: *Dejiny spisovnej slovenčiny od začiatku po súčasnosť*. Bratislava: SPN, 1983. 248 s.
- Pohnuté valné shromaždenie Matice slovenskej*. Slovenský denník 15, 1932, č. 111, s. 2.
- Rozkol v Slovenskej matici*. Slovenský denník 15, 1932, č. 112, s. 1.
- SIDOR, Karol: *Keď už Matica, tak: slovenská a nie československá*. Slovák 14, 1932, č. 111, s. 1.
- STANISLAV, Ján: *Československá mluvnica. Starý a dnešný jazyk*. Praha – Prešov: Československá grafická únia, 1938. 235 s.
- STODOLA, Emil: *O jazykovom zákone a menšinových otázkach*. Praha: Československá grafická únia, 1936. 153 s.

Archívne zdroje

126. schôdzka Národného zhromaždenia, 29. a 29. 2. 1920, Stenografický protokol [online]. [cit. Dňa 18. 11. 2018]. dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/stenprot/126schuz/s126011.htm>

LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 70. Škultéty, Jozef (1931–1932), list z 1. 3. 1932.

LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AI, inv. č. 73. Momentky z valného zhromaždenia Matice slovenskej v Turč. Sv. Martine dňa 12. mája 1932.

LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 23. Vážný, Václav – (1922–1962), korešpondencia prijatá.

LA SNK, fond Gašparíkovcov, zložka Anna Horáková-Gašparíková, sig. 174 AK, inv. č. 73. Vážný, Václav – Vážný, Václav (1931–1932, b. d.), korešpondencia odoslaná.

Archív Matice slovenskej, MS II, sig. 165, inv. č. 38. Zápisnica z valného zhromaždenia Matice slovenskej zo dňa 12. 5. 1932.

Mgr. Hana Hrancová

Ústav slavistiky

Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

Arna Nováka 1, 602 00 Brno, Česká republika

450832@mail.muni.cz